

ДЬОКУУСКАЙ ДЕПУТАТТАРА СЕМИНАР ЫЫТТЫЛАР

Ахсхийны 7 хүнүүгээр удуус даяалтатын мушгавчтар саамалгыг олохтоох бойын саллааньнга аналлах информация-консультативий сессинар ылышынга Итинги Дьоккусей куурат Думатын депутаттара, Чуранчы улууһун Мушгавчын депутаттара, нэһискигэр депутаттара, удуус даяалтатын үлэһиттара, нэһискигэр баһылыктара, тэрилтэ саллааччыллара кыттышны ылышылар. Сессинары Чуранчы улууһун баһылыга С. Н. Яковлев салайы ылытта.

Дьюжускай куорат Думатын депутаттарын председателирэ Александр Александрович Саминов сайлан аарлыт. Семинар аһыһыһыгар кэлбит ыалдьыттары С.И. Яковлев, олохтоохтору А.А. Савинков ардылаһыттар. Бу хабаруһуқтаах семинар эрдэ түһөрөннүмүт биирэ үлэһэһин собуһуннүмүт олоһуран ыалдьыһарын бөдөһөһүттар.

"Олуктоох бойнн салайыныы барэстэ-битилиннэй органнырын үлүэһэ туһунан" дакылааты Дьоксуускай куурет Дууһатын председатели, Бүтүн Россиятаагы олуктоох салайыныы Сэбиэттн Саха сиринээри отделениетын салайааччыта, Саха Республикатын муниципальный териториатын сэбиэттн председатели

эбэһиһин талароочу, Саха Республикатын муниципальный термиллэриг олохтоох бэйини салайынын бөрөстөбүтүлүгүгү ассоциациятын председатели А. А. Савинков онордо. "Муниципальный термиллэ: бюджетин олохтоонун уонна дохуоттаах чааһын үрдүтүү" дэҕалаты Дүма бюджетнай-экономическай полтиһига бастайыаннай комиссиятын председатели Л. В. Александров, "Дьокуускай куорат" куораттаагы уокурук бюджетин олохтоор рабочий группа үлэтин туһунан" хос дэҕалаты Дүма председателин баста

ны солбуулаач-
ны, бу группа
салайааччыта
П. П. Петров,
"Быыбардаач-
чылар тууроо-
суулары олох-
хо киллэрингэ
работай группа
у л э т и н
туһунан" хос
кыдылааты Лу-

Семинары түмүктөнбөгөтү С. И. Яковлев Дыкууской куорат салалтатын быйыл сайын оттоохунга сир бирор улахан көмө өгөрбүтүгүр махтана. Кини куоракка "Чурапчы уллуһугар алыаны-эргизин сайыннарына, куорат олохтоохторун көмөстөтүгүр сибэһэй аһынан-үөлүнүн хааччылына аһан туһунан сир аныкчыларыгар үлөлөргө, улуус туһунан гостинидалах буоларыгар уһааһа көрөргө көмөлүһөргө көрдөстө. Дыкууской куорат сайдыытыгар хайа туһаайыһан тутуудары ыһтыгыга байыны көрүтүгүн эттэ.

Дэкуускай куорат Думатын депутат-
тара "Манчаары ооньууларыгар" анаан
тутуллу сырыыр объектарга сырыгтылар.

Алексей СЛЕШОВ

A. A. Гусев сгорицулар.

“Сессиялары уонна атын депутатский үлэһэри тэрийиш” туһунан Дума аппараатын салайааччы Р. П. Неустроев, “Олохтоох бойдон салайылыы поручителнай-правовой базатын тэрийиш туһунан” Дума правовой управлениетын начальнига А. В. Васильев, «Муниципальной тэрийөлөгө хоһуруулааһын үлэтин уосугутун туһунан» Дискусский куорат хоһуруусулуур-ааҕар палататын председатели И. А. Николаев бииһиниһэрэннэрин.

Пакызааттар кырааттааны Дума үлэтин

Бэлийэ түгээн

САҢА САСТААП ҮЛЭТИН САҒАЛААТА

Ахсынан 5 күнүгөр Дьокуускай куоракка «Биһир ньытыл Россия» партия Саха Республикатын региональнатый отделениетын отчуоттуур быһаардаагы конференцията буолан ааста. Уолсайа 35 улуустан уонна Дьокуускай куораттан, ытыгырынан кэлбэттэргэрин барыта 170 киһи, ол иһигэр 98 делегат кыттыыны ылла. Чурапчы улууһуттан «Биһир ньытыл Россия» партиятын делегата С.А. Сарыдаев уонна ытыгырынан А.Г. Егоров сырыттылар. Бу конференция туһунан Степан Апатольничи Сарыдаев маанык билиһиннэрдэ:

— Машина уулсаяа повестька бичаагытпанын алта сүрүт улахан боппурооскары кордулар. Бастаган турун, региональный отделжине бажетин үлэмизин-хамнаан калыт балтараа сылынаах отчуоттуур дакылаатын отордо. Д.Е. Глушко бичити Сахабыт Республикатын региональный отделение-тын секретары үлэтин-хамнаанын отчуотун отордо. Онтон иккис боппурооска С.А. Сильский региональный отделение хогтуруоолуур хамнаагынаа инитинизэрдэ. Үсүһүнүн, сага секретары талыа боппурооһа турда. Маана 98 делегаттан 75 күүлэһи ылан, Д.Е. Глушко иккис тогулун секретарынан талылан сага устатт ирдэбилэниэн үлэмизтээх. Маана таһынан политсовет чийэктэрин талыага эвиэс былбар буолла. 50 киһилээх политсовет састааба төрүлүн талыыһа. Чурагачытан мин кинигидаттурам турда. 49 киһилээх республика региональный отделжине-тын политсоветын састаабыгар 100% кууэс ыламынн киирдэ. Ону таһынан региональный хогтуруоолуур-ревиситлаар хамнааһыаҥа устатт бичаагытпанын 7 киһилээх чилимбит талдыбыт. Маана

председателствувал СР инициативни комитет на фондун генерални директор (Фонд будущих поколений РО/Д) Е.Н. Сидоров буюлда. Секретари солбулаачылары А.С. Николаев, С.М. Афанасьев, А.Н. Жориков ууда президиумга талылан улэзлэрин сафалаа-
тылар.

Улсгай муниаары ылан
корөр буоллахха, СР Прези-
дентэ Е.А. Борисов, СР баста-
мны Президентэ М.Е. Николаев
каптыланы мунгалар Е.А. Бо-
рисов, М.Е. Николаев чопчу
скал -сорул туруордулар. Ол
эбэтэр М.Е. Николаев партия
дискунар-сэргэнгэр анал
үөрөтөн боптуруохун туру-
орда. Е.А. Борисов: "Улэбитин
дьонго-сэргэр чопчу
кордоруохтуну наада, дис-
куссионнай площадкакалары
"Элэр партиятын" сарыман
кууска ытыахтаахпыт.
Партиябит иһигэр түмсүүдэ-
эх буоллахпытна, улэбит
тахсыылаах буолуога", - ди-
э тыһын өрө күүрүүдэхтик
түмүстүтэ.

Бу күрдүк «Биз» ныйыл Россия» партия Саха сиринизэри саяматта сага састаабы талап үлэ сүннүн туттулар. С.А. Сартыдааны республика региональнай отделениетын полетисхейтып састаабыгар киирбитинэн ээрдэлиибит! Илалектэп үлэтигэр ситиһилээн балабыт.

Нарьина БУРЦЕВА

Удууспутугар орто уонна аччыгый урбаанынан дьарыктанар предпринимателэр албон, үлэлэрэ-хамнастара, дьарыктанар эйгэлэрэ нээнэ, тупсан иһэр. "Саха Республикатыгар предпринимательствоны ойүүр киһи" государственнай бюджетнай учреждение. Чураггытаагы салаатын үлэһитэ Саргылана Егоровна Атласова кинилэр үлэлэрин бэллэһэлэрэ:

- Улуууска күһүн кыстыкка кы-
пиргыз 1170-тан тахса ачылгыч
уонна орто урбаан субъектара ба-
аллара. Ити ахсаан бу иһинэи
сылы кыстары тэтиктэтэхэ үрдүк.
Итинтан 1097-лэре ИП, ол иһинэр
267 бааһынай хаһаайыстыба, ачыл-
гыч уонна орто тэрилтэлэр-73,
ТХПК "Чурапчы" бааллар. Ачыл-
гыч уонна орто урбаан тэрилтэ-
лэр 40-тан тахса бырыһыаннара
сүрүтүөн, тыа хаһаайыстыбатын,
атыштан-эргизүүн-20 бы-
рыһыаннара, транспортун, онтон
огоруулан-23 бырыһыаннара дьа-
рыктаналлар. Бу сылларга хам-
сыы турар-сорохтор уурайаллар,
сорохтор сайа мэрээлэр, олохтор,
үлэлэр мөккүтүн уларытыы
далаһы үтүс.

Предпринимательство, туризм сайдыгтайн утгын даяарцаах буюугуу министрства 2012-2016 сыларга государствнай программань алыммыта. Итгн алоххо килэрионг үлэлдэбт. Предпринимательствон сөптөөхтүк даяарцаанарга үөрэтэр бизнес-оскуола үлэлтэр. 50-ча программны үөрэтэлтэр. Кэтэхтөн, байхэригэр тийнхэн курстары, семинардыр бигэрлээр. 2012 сыта шагарьлын 3 тогүд калэн үөрэтгилэр. Толобурдээх. Үөрөмгиттэринг туһунан сертификат ылылгар. Сана сагалаччылар грейт ыларга бу оскуолаа үөрөмгит буюлуохтаахтар. Үлэлэрин сагалаччыттарга оино ороскуотурбут суумалар ылыбт грейтэригэр сибилтэр. Конкурсы быһа-ыгтылан бэрлилэр. Быһын 2 тогүлдээн конкурс ыгтылган сана сагалаччы 19 куйххэ грейт бэрлилэнэ. Конкурста кыгтар досуумуларын министрства туттарааллара. 2013 сылтан манна бигэрлээр. Улуус ийгээр предпринимательствоны сайынарны фондата үлэлтэр, сайлааччы М. И. Бурцева. Кинилэр предпринимательствонан даяарцааначчыларга кэра бырыһыаннаах кредити бигэрлээр.

Удууска лизинг нэнгү төхөөсө, оборудование ылыгыттары кытары үлэмэһабит. Ороскуоттарын сорогун субсидиятаталларыгар доку-

мүрн дорһуугтар үлдэрһэбит

Удусна предпринимател сайдылыгыар табарымай ырынак уюмга олону олоруу класнай сайдылыгы территориялар хан орулу ылар. Бу балаан ыгар аһылдыкыт кластерга "Простой" тэригэ (сал Г. Г. Владимов), "Миниш" кафе (сал М. А. Комкова), "Чурапчы" ТХПК рыостолобуойа, ошончиранили улапылар. Эбиг кафе, бэжирянок, о. д. а аһылдыктара. Бата 44 участка тэригэлэргэ индивидуальнай предпринимателэлэргэ бэрилтэн турар. Кле "Мангаары ооншчуларын" кутууларын бүтүргэ үлэксаралырга соруктаналлар. Буриторияда тутуллар объектэлектроруот холбонуутутар, аороскуоттарыгар субсидеолуулуга үлэпэбиз.

Вейниг предпринимателээр агаас тахьмэнаах Россиятаага, публикаатаага, улууэ хинисэриг истакталарга, дьаарбанкал ахтыбьнайдык кытталлар, бэжэрин үлэлэрин, оноһуктарын баардыг көрдөрөллөр, пропагандалылар Холбоон паринкэ М. И. Рогова республикага кытлыгыг "Өгөөн хаачыг надиялыгыг" конкурса кыттант кытлыгы, 2013 сыта республика чыгыг Россия кытлыг кытлыг кытлыг конкурса Институт Э. Захарова кытлыг конкурса бирин эх мнэстөр кытлыг харчыан кытлыг кытлыг.

Предпринимателээр обш
кетнай субъектарин Бадаржа Гр
рьевна Сайркесва салтайар. Кин
ин субъекстан, субалхан улс
бел. Предпринимателэр улсуу
иалнай-экономическай сайд
тыгар үлэлэрсөн-хаммастари
билээр мизэтэи, улахан ору
ыталлар. Билр үгүе үгэишн
тыллар араас күрэхтэһинил
түмөсүүлэргэ, дыһалтарга мэл
спонсорскай компанй ороуруу
буолар. Бастыг үлэлэстэргэи
балигтислэрт, шаргаалдыл
Холбоур, 20 предпринимателг у
уска предпринимательство тэр
либэрт 20 сыйшан үгүе мэлү

ЛИЖЕТИ НАРДЗАДАЛЗЕБНИЛТ

Кизл туттар, үчүтэй үлэлзэх предпринимателлэр элбих иһэлэрэ үөрдэр: Г. Г. Дагданча, П. П. Архипов, И. В. Кослов, Г. Г. Владимиров, З. Н. Сивцова, А. П. Погова, С. Е. Сидцева, С. В. Неустров, А. Е. Ефремова, А. К. Давыдова, о. д. а. ааттарынан, үлэлэриикэ улуус сипдэхтик кизл туттар.

Республикада предпринимательствоны сайлаларыны госуарственный программаларын чарыглан госуарственный айыбул олохулар. Холубур, предпринимательский үлээн даярстаныла алаан сир илалыла кадастровый үлэни оготторууга 50 тнл. солж дэри. Производственный оборудовани ылыла сыматын 80 бырыланылар дэри, ууну, иттиги, лаһи килеттеризе ороскуот 50 бырыланыла, туризм үлэниэн даярстанылааччыларга, шаһынай уһууаан үлэлэтэаччыларга, о. д. а. Бу күнүргэ наһиэлестериган сайлал предпринимательствоны сайлаларыла, бу салаага үлэлэтэаччыларга консультациялары, сүбэлэри биеэригит. Эрде билгэрэн барытын үрдүгүн сайлалары арайах. Бааһынай хаһаайыстыбалар салайааччыларга, үлэлэттэре индивидуалнай предприниматель, бу олодларны бистигин даярла сотохото айылу илесте.

Улс-хамтас төрөөнийгээр, до-
кументын толоруутугар
көөмөлүүлэгчээр багшлахтар улус
дэахалтатын 4-с №-дэх кабин-
петыгэр кээрэн билсизэхитин, 41-
586, сол: 89248737783 телефоны-
рынган билсизэхитин сип. Бу
күнээрэгэ Предпринимательство,
туризмэй сайыннары уонга дья-
рыстаах буолдуу министерства
бизнеси сайыннары, государст-
венный ойобудуун туланы, бух-
галтерский учуот, колдук, бэрэн
уонга сокуон боптурустарыгэр те-
лефонунан кэпкэтигэ коно дивизи-
ны асаа. 8-800-100-58-80 телефону-
нан сибээсэ тахсынэхитын сип.
Кэпкэтигэр телебура суук

А. СЛЕПЦОВ

БАРҶА МАХТАЛ БУОЛУОХТУН!

Борт соторутаагыта одус ытыктыыр, икэн туттар кийинт – республика бастагы Президент Михаил Ермаковт Николай 75 саанын туолун дыно – сиргэте, олохун амаан үлүмүбүт Сахагайы сирэ үөрө баллытэста. Бу үөрө баллы дута Саха нуруотун сүүрүн дьарыттан иккөн-сирдэан салайан кэлбит Тыл хаһаайыстыбатын министрэристыбэте тэриллибитэ 90 саанын туолуутутар сон тэбиспитэ дьолун сүөлүтээх.

[illegible][illegible]

Мөн, бийнхэн республикабыг историягын
унхган элпинэстэстэйхэ кемигэр Мухомин
Фимович курулук салалтаа чыгалах буулам-
гыг муурааха-гээмээхэ нуруушут
ыцаата сөгтөөх суудуунаг салалтаабыгын
уруук истэстэйхэ, үөрэн-махтайаг бэлэстэ-
бэй.

Россия үрдүнөн 1990 жылдаахха бос ый-
гар Суверенитет биллериливбитин кэнээ,
ийнжк республикабыт бир бастааһын ити
ыл бэлэрин ыйыи 27 күлүтүр Государствен-
най суверенитет туһунан декларация ый-
ларын биллэрбитэ. Ити олохтук уустук
ыйларьгар, экономическай политикааны
оптооктук саралаан, республика сагалалы
өтөөнөзөхтөк сайдарьгар үтүмэн олус үп-
үрүккү көрүлүр эрэийилэрэ. Ал ийин,
Өрөспүүбүлүкөбөт статуһун үрдөтүөккө,
өтүрүтүөккө эрэ экономикабытын өрө-
лөтүр туһунан ити көзөк сарала да барар
ахпыт суога»,- диир Михаил Ефимович
ичолоору уустук кэмнэ эртилэн көксир.
Ээ ол ийин, итилөөк өйүнэн-санаанан са-
ыйларан эийит курдук, Саха АССР Үрдүк
эбөлүгүн Президентума Государственнай су-
веренитет туһунан Декларацияны болгоһо-
у үлэни сагаллабыта. "Мин, Борис Никола-
евич Ельцинкэ бэлэрин ыйгар сыццан
өтөспүүбүлүкэ статуһун үрдэт туһуттан,
сударственнай суверенитети биллэрор
ылааннаарым туһунан эийилии көксөбүм.
Кыстээн өтөтор табыллыбат этэ
нарыстык этэр, туруорар өрүү даһаны өр-
күйдэйдиллэх дии саралабыт".

Босгорхон дурдху. Суверенитеттэй респу-
блика, регион нийлэмжлэлтэй олон-
ахуаар тусгаар саялаах-соруугаах
ошуулвар дашны, дунд-дундз Россия
дэративнай государство буолат
орсууруу эраады өтө хорор хорсон ха-
рыгта Россия республикаларын, кыраай-
рын, уобаластарын, Сибирсий Союз кур-
к саба баттаан олонбонко, ити субьекстар
ниелитин сайдалларын кыах биедэри-
нэ, байыта эмгэ каадылар, бэйрөгөөн оро-
бон чачархэн, сайдын сулулар кавриак-
рун Мисхал Ефимович эрдэттэн өтө
орон чакыт байыбуота.

[illegible][illegible]

Огно сэрлэн мөхөмд, райсовет иргэдэд хамуу боросод эхэлжээ. Н.Н. Баранков Аммурустун Таатга баяндар ууну бйрахтар туунан санаага килбиз. Огно 1952 сыллаахха Лазарев Д.П., практик-механихтор, суолу тутачгы, райсовет иргэдэд хамуу боросод эхэлжээ. Васильев С.Н. аагыг Аммурустун Халааны урдыгын ууну Таатга-Сула урз бастарыг тааарыахха сол диги суруйбу. Бу идеяны олоххо киллэрвэни сааман күүснэ туруурсубут, хамсагыг салайааччыбыт Е.М. Филипов бусур. Кили 1963 сыллаахха айдагтах партиейн конференцияда ССКП райкомун бастагы сэсэртэринин талылан үлчилэрттэн, Аммурурунгуу ууну бйрахтарын бйрайагыг үлэгт наунай төртүсэ олодубута. Үс орой ууну: Мэнэ-Ханалааны, Чурагчыны, Таатганы уунан хаачгыг улахан бйрайагыг олооруута илкенер-механихтор Демьян Николаевич Слегин туруулахан үлэлзбиз. Бйрайагыг борт уунуу, мөнхүрдэжтэ олохулубута. Олох сайдыагы хаамыгтар сол түбэлчлэртэн эрз, бастагы Президент М.Е. Николаев Олуэнэ - Туора Куалоловод бйрайага олоххо эвириттин олуу.

орусундук бөлөөрбөтө, түргөн тэгиминен бүтөртөрбөтө. Ону маньхс холобурунан бөлөтпөтөхкө сөп. Республика бир билдиркөстөр салаяаччыта Климент Егорович Иванов ахтыгытлар: "Мин Урдукку Сибизикк бөрөсөдөтөлөтөн амердикитана, 1992 сыжыуусу устар ый сангытлар, Михаил Ефимович ыгытыран ылан маньгыты эттө: "Илин кетир улуустар саастарын тухары кураштып, ааһаа эхсиралыктарын бэйгэ бөрөк белдирин. Ону чэгетер үлэ мангайты вариана, Амьауутун таһаары: экология өттүнэн сөбүлэнтэ ааспата. Онон иккис варианга тохтоон, Эрүөнөттэн ууну хачайдааһын боштурунулар ылсан эрөбүн. Бу вариант олус уустук, уһуна да бөрт. Үгүс нэһиликхэнэлэк туугу кабар, ороскуота элбөк. Бу хайыкка ый үөрөтпөтө үгүс доһуу калта көксөтпөн, ол иһилэр өрөһөттору калта. Бары өртүлүн көрөн, аары, барылаан баран, олтооко юмүрүлөхкө сөп эбит диип санаага кэлтпөн. Маньаха үчүгү бэдэрээчиг уоһа матырылалыан хааччылар тэриптэ наада. Мин министерстволары калта көксөтэ сырытпым, Логинов өйүүр, урут Алмаа варианын дараны өйүүр эта, билитин этпөтөх, водоводу туугуу олохтоох югуһүтүнэ аһаллыа суора, онон көн сиртэн бэдэрээчиг уоһа турбулан хааччылар завод наада, ол баар диир. Онон маньа баран көрөн кэлбөхкө наада. Гаврильевтыы барантыгы Волгоград салалтатын калта көрсөт, тылларыгытпэ, билсн калып", - диир. Хайдахтаах курдук Россия таһаарынан эхсиритини-туворосуну ыһалыгыт??

Виктор дойдуулаахыг, суруйлагчы В.Н. Игорев-Тумарча 2005 сыйлаахха "Сэлбүтэлиг уугун устубат хорук тэмчир" диэн сэмилгигэр бу курдук суруйар: "... биһиги Сахабыт сиригэр бүлбүтэх улуу баарарай уугу булар.

... бу улахан исторический султалаах идея олоххо искривленигтер төрүүт буолбут үөрүт суолу бэлэстэнэхэ сеп.

1. Бүтүн Россия үрдүнэн общественнай, политическай башыны-майгы, олох-дүйнөх даражылыгы.

2. Саха норуотун историлтыгар хаһан да
этиһилиннэбит уон сыллаах көгүл ологу -
уверенитеты өстүһүн кэмин.

3. Суверенитетт бэрбит югул политика, югул экономика юлактарын кэмгэр табатдоон, республика, норуот олохун илгивэ, ээсидиин туһунар сатабыннаахтык туһамыт, бастаан Президентимит Михаил Ефимович Николаева хорсун өлүк-санаатыт.

4. Бу уусугу улун ийгэны алоохко киллэ-
хсыбыт үрдүк билиилэх-көрүүлөх спе-
циалистар, дьыала туһутар бэрэбиллэх,
табыллыах салааларчылар, куурээниэх
караат дэл баар буолуулары.

Ити ааттаманыг усулзубуйлалар олохко

аһарымы 1985 сыллартан саралыан оройуонга эмиэ курбан дьыллар саралаломыттары. Оччолорго ОСКП райкомун II-с секретарыа тыа хаһаайыстыбатын салалтыгар элбэ-элээстээх буолан, тыа хаһаайыстыбатын министтерствотын (оччолорго АПК), Партия Уобаластары Комитетин секретарын М.Е. Николаевы кытта үлэтигин киилээр дьаһалларгар олохуран ылларбыт. 1985 – 1988 сылларга билигин санаатахха юсти ойтүтөр-санаагытар баһнат элбэх тэрийэр үлэ ытытыллыбыта. Ол курдук, оттооһуну Булуунан, Кэбээһинан, Горнайынан, Отуехүмэнэн, Уус-Маайанан, Намынан, Хаҥатаһынан, Амминан Отуугулары вертолеттаны көһөрүү үтөскө кубулуйбута. Отууттарыбын 126 кыйыа, тэҥизини Булуу куоратыттан ханна кыйыт сирдэринэр, ол иһитэр Олоон оттоонунун грандатылар Хоро синиргэр 22 көстөөх сиргэ оттолор кыйалда үтөсөбүт. Оттоомут оту кыйыһан пресстэн тизини, эмиэ тусга уустуктардаах этэ. 1988 сыллаахха республика оройуоннарыгар оттооһун баһалыаннатыа ыараабытынан Михаил Ефимович ОСКП КК Секретариатын аман уураадыт таһааттаран билигин чуралгылар Кемеровский, Амурской уобаластартан, Хабаровский Приморский кыраайдартан от атыылаһан сылы тахсыбыт көмүрдөөх этибит, ол түмүгүт сыгыны, ынахсунуһу ахсаан оттуһун аччыллат сорулустаны чыккастаттык тэҥирбүһүт.

Ити сүсийлгара райком П-с секретарынан, ОАПХ председателинэн үлэлвир буолан түс өрүттээх тэрийэр үлэни көрсүбүтүн. Республика Президиэн Егор Афанасьевич очолорго төрөөбүт-үөскэбиг оройуонугар олус элэр сааһыгар оройуоннаагы "Сельхозтехника" утравляюшайынан, ОАПХ кылаабынай ижкенириниз, партия райкомун П-с секретарынан үһүэ ахтылар сүткүрөөн кэмнэригэр олус эппиэттинэстэхтик үлэлзобитин, салайсыбытын бу баардыы өбүлүбүн.

Сыл ахсын 8 тыһ. тоннаттан 12,6 тыһ. тоннаны тизээр уонна тизээтэрэр этибит. Мисхал Ефимович баар буолан билигин олус эрадикацияк үлэлиэбинит, улахан оҥууһа барбытыт. Тыа хаһаайыстыбатын салалатын ороскуотун аччатаары холуһа сирдэрэ туспаран өнөрүүтү, албох сыдыах оттору үүнүрүн курдук, олус кээнэллээх үлэни бери сөхсөтөр дырыктанар балаһыаньаларын үөскөтүлүт. Мисхал Ефимович Чурапты курдук кураайы сирдэх-уоттаах лойдута холуһаттан, бааһынаттан олгом үүнүүнү ыларга улахан көмөлөрү өнөрбүтүн бэлэттиэхпин багарбын.

Республикада социалый объекттары туугуута үп-харчы кырымычал кэмгээр М.Е. Никитинен кырылоонун, "2000 сыга 2000 үтүгү дөмөт" хамсаалыг бейиш улууска бийлэр-көөстөр сулуу-мизин хааларыгыта. Хас бөөрдөөт пөхилизжөө, Чурагчы сэлэни-лэтээр спортивнай саалалар, уһууаһаар, оскуолаһар, балыһаһар, сыһыалаһаар кыһа-һаар, аһарор дьыһаар Правительствөө, улуус дьаһалтатын, аһахтоох нэһилиннээ, бөөрдөөтүн дьык, тэригталлар көмөлөрүһүн ту-гуулуһулар. Бу хамсаалыһа пөхилизжээ ор-тогуһар улаһаар сэлээрүһүн уһааа ойбулу-уһааа. Бөөр киһи ураты болуһаһаар баар, Михаил Ефимович Чурагчы 41 хамсаа-һаар Хоту күүс өтүгүһүн көһөрүү уһаааһаар со-дууһа таба ойдуон, онтон ордуһа кыһаһаар дьык

ногдо уонна оччотоого олорго бүтүгү ты-
һа уонна үлэ бэтэрээннэригэр аһаан.
Өһөрүлүү 30 сыһаар аһал уураах
аһаарбыта. Олгон ыла сааһаан Чурапкы
өһөрүлүүтүн кыттыһаахтарыгар ула-
дан болорго уурулар бүөлүтэ. Көөлөри
бүтүтүп аһардыс төрөөбүт сирдэрэгэр эр
ууһааһа, алдыс далаһа содулун түмүтүр
реби-аһаарыһа, өлүүтү-сүтүүтү, аһаа-
һаһы, мунгу-сору көрбүт сирдэрэгэр Кэ-
көөлүгэ, Эдьигээнгэ, Булуңга олохтоох
олон үтүө сыйһааннарынан, саалта
бөөһүнүнэн Өлбөһүнүтү

хэмтээнлэлтэйгээр тургууруулдугдгаар. Бу дунд орч Чугагчм алдвархайн 70 сыйм-ар, кугууран күүлснрэгэр аналзх днхал-ар ыгтылхынлалар. Көһөрүлүү музейн-директорг РСФСР оскулаларын үгүлзх чуутала, Чугагчм улууһун Бочуогтаах режиссера Дмитрий Паллосч Чечбуин Осеньообстох ор савс" дин көһөрүлүү ыгтылхыаахтарын аналзх зынгэргэ бэ-зэгтгэнэн тахсара ситхиллэнэ. Көһөрүлүү мемориальнар "Ита уонна ор" скульптуралара боруусанан уларьтыллан өһүлүлүнэ.

Саха сирингэр билиитини килуһаа ыгчыаты т-хаан өтүтүнэп иһтис, үөрөхтөөһүнэ, дьээ үрүэн туруннаах буолуута, сахалар өмүк билиитинин сайдыыга сана сарактарын рыйарбытыгар бастаны үстэлбиг буолуу-
М.Е. Николаев политэка онорон, рес-
публикаҕа үтүк өтүттээх үлэ-хамнас ыла-

тыллар Бийыл сайын "Азия оюлору" нору-
ттар июн ардыларынаады V-с спортнай
оюнуу үрдүк таһынга ыстыылыа. Чу-
раччыга тым сиритэр биэр бастакыан
үрдүк үрэх кыһата. Чураччытаады фео-
дальтура уюна спорт государственнэй ин-
ститута, техническэй колледж аһыллан
уһулашсара, печат дюн, чуолан уолаттар
үөрэнэ идэ ылааларытар олус улахан
көмөлөөх буолла.

2011 сыг сэтгэвчлэлтгээр Михаил Ефремович Николаевка итгэртлэх юмн буулан, Россия Государственный Думатын бэлбэрлээр, араас улуусгарын анбх көрсүхүүлгэ сүлддэснлм. Бастахы Президентлгн хас сүлддэснлм бөхүмэн-тэрбиглээр, улуус коннээрлгэр нэрүт ор-көтөгүлэн туран, үөрөн-көтөн көрсалгэр көрсүхүүсн ошс дүн астык, үчүгэй этэ. Хас көрсүхүү ахсын этэн-сангаран, Сахабыт си-рия сайдлгтын илнлгэ тохсолулт нэгэсн барданын юмн эрэ илнлгэр-истигэ курлу-тн. Илнлгэ үчүр-хамнаска абыллар уреты күүстээх, диринг дыйысылаах этнлэри омортуура. Сылгах бир холобуру арал-баст: "Билетт тыа сирия сайдлгтыгар улу-устар коннээрлг күүснэ сайлалырахха, оччодуна эрэ нэлбилнктэр сайлалхтара. Ыгык Куэл, Чурагчы бөхүмэнктэрин ку-срат омортуохха, производство араас көрүгүнээрлг юмнлэрэн сайлалырахха. Элб-х сана үлэ мээстэлэрин тэриини, олохтоох муниципальнай тэриллнлгэр күннээрн сүрүн сорукарынан буолуохтаах. Тыа си-рия сайдыгта бу алгардас сылтн, ылаах-сүөхүнү ахсаан эрэ өртүгүн элбэтлн (дэл-тлн) буолбана, бөхүмэнктэргэ социальнай-производственной хайыгсалаах, благоу-стройствэ өттүн сайланыгар үлэни омортуохха. Үчүгэй уулуссалар, хааччылар эйгэ тэрл-тэлэрин уода, юмн сэтгээрор, аныгы олохоо элвэстлгэр үлэ-хамнас күүснэ барыахта-ах", - дээн Михаил Ефремович көсүлүлээх, илнлгн сайдыгта тохсол буолар элнлэри омортуура. Олохтоох бэйэнн салайыыны Михаил Ефремович оссо 1997 сыгтан сагал-ан нэллэрэ сатаабыт, онго коннктэр калган өбүмэнкөө хаадыгта.

Михаил Ефимович Николаев
Өрөспүүбүлүккө өссө ularыста тутуу
сагаланып кетилер, Ырабыгыгальыстыбага
сана кидриды сүүмүрдүбүтө. Билини бири
дойдуулаахпыт Егор Афанасьевич Борисов,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ырабыгыгальы-
стыбатын бэрэссэдэтэтин солбууаччынын,
бетон салгыы Ырабыгыгальыстыба бастагы
солбууаччытын дуоһунаһыгар оро таһаар-
уулар үлэлэтэн салаяар үлээр тахсарыгар
ичаары бэрэбэти, эинээк кичиникх сүүрү
үлээтү үлэлэтигэр биги үсүлүттү үүбүттү

Егор Афанасьевич, Михаил Ефимович, Николай отчуждают Оростүүбүлүсүз ытыттар патентатын олохко кызыгыраак бири-саямай астыл-бышты кемелдөөгүзгүз эте Россия таһымытар федеративнай структуралары кытта сыйыанга, көксөтүгүз, көрсүһүүлүгүз бөрт элбөктүк калан-баран сыйыдан, араас таһымнаах боштурустары быһаарсан, күн бүгүн Саха Оростүүбүлүсүн Президентин үрдүкү дуоһунаһылар тейиһэ бары улахан салайар үлэ оҥорууларын көрдүк көнөрүгүн аастыг, сийлэт-хонут салайар үлүгүз уопуттаах государственнай деятель быһыытынан үүннү-сыйдан тирэктэ.

Бийр дхбдулаахыг Президент Е.А. Борисов Эрсигүүбүлүкэ саамай үрдүкү дуоһунастаах киһигэ буолара, бийиһи чуратчыларга улахан эппиэттээһи үөскэтэр. РФ Госдуматын депутаты Михаил Ефимович Николаев Чурагчыга сырыттар эрэ санаттан-сана соруустары туруоран, дыһы-эргэ инноват эрэлин сайан, үлө баччылаан эрэ көтөрү, үлө үрдүккэ кыһаттылар. Кини Госдума депутатын билиһинтээн үлэтиэр-кыһаһытар дыһы-чакчы көрүөт, ыччат гүһүтүр үлэлээһи, олох олоруу бастыг көлөбүтүн көрөбүт. Михаил Ефимович эрөгөйдөх 75 сааһын Россиягай Федерация Госдуматын депутаты буолан көрөрүтүн, кини Россия эрэ буолбакка аан дойду таһымыгар билэр-көстөр, сүдү кыһагы биллэрсинбит политик буоларын бигэттик көрдөрөр. Ытык киһибит, Саха Эрсигүүбүлүкэтин бастаы Президент, Михаил Ефимович Николаев үгүө холобура таһаарыһа умуһулуубакка, үгүс үлэһэр-э салгыан, батыһааччы албон илэригэр кыһаарыл.

Инвестийг Николасевич АММОСОВ, СР тээтийн хангайн хэргийн үүрэгтэй үзэгчид, Чурагны уулуун Бочуотгай гэгдэвчид, 2002-2008 он Чурагны уулуун багынлагч, "Республиканский инвестиционный компания" ААО генеральный директорын солбуулалчид.

